

УДК 338:504.06

Чайкіна А. О.

*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри менеджменту і логістики
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка*

Ревіна М. О.

*студентка
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка*

Chaikina Alina

*PhD in Economics,
Senior Lecturer of Department of Management and Logistics
Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University*

Revina Mariya

*Student
Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University*

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. У статі проведено дослідження екологічної ситуації, що склалася в Полтавському регіоні. Виявлено сутність екологічного менеджменту, а також доведено необхідність його впровадження у діяльність підприємств машинобудівної галузі. Запропоновано ключові напрями впровадження екологічного менеджменту на ПрАТ «Полтавський турбомеханічний завод» на основі міжнародних стандартів, а також проведеного SWOT-аналізу. Доведено, що під час впровадження екоменеджменту передусім особливу увагу слід звернути на організацію системи управління та перепідготовки персоналу. Організація системи управління повинна бути спрямована на створення відповідного відділу або запровадження посади екоменеджера, який буде відповідати за розроблення програми екологічного менеджменту, проведення моніторингу її виконання, налагодження зв'язків із громадськістю, органами державної влади, громадськими організаціями, а також слідкуватиме за змінами у законодавстві та інноваційними зрушеннями в економіці та техніці. При цьому найголовнішим є формування екологічної свідомості у працівників ПрАТ «Полтавський турбомеханічний завод», а також отримання ними інформації про можливі шляхи і методи зниження впливу на довкілля.

Ключові слова: менеджмент, екологічний менеджмент, екологічна свідомість, промислове підприємство, екологічні проблеми.

Вступ та постановка проблеми. Сучасні умови ведення бізнесу вимагають від усіх учасників господарських відносин запровадження нових інноваційних підходів до своєї діяльності, а також зміни ціннісної орієнтації власної діяльності. Якщо раніше на попит не впливали

такі чинники, як екологічність виробництва, соціальна відповідальність підприємства, рівень забрудненості навколишнього середовища, то сьогодні споживач під час покупки будь-якого товару приділяє значну увагу сферам діяльності підприємства та його іміджу. Українські під-

приємства нині перебувають у стані переходу до якісно нових методів управління, що передбачають не тільки впровадження інновацій, переосмислення стратегії власної діяльності, а й впровадження екологічно орієнтованого менеджменту.

Із кожним роком в Україні загострюється проблема забруднення навколишнього середовища виробничими відходами підприємств. Оскільки Україна визнала на державному рівні вектор європейського розвитку, а також налагодження зв'язків із Європейським Союзом, однією з головних цілей виступає дотримання європейських вимог, що передбачає екологізацію економіки. Процес екологізації долає багато труднощів на своєму шляху, оскільки підприємництво орієнтоване на отримання прибутків за короткий період часу, а процес екологізації передбачає фінансові вкладення і довгострокове окуплення цих витрат [1]. У межах Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом уже відбувається поступова імплементація європейських норм та директив щодо зменшення забрудненості навколишнього середовища. Так, Верховна Рада та Мінприроди підготували проект закону України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів», який передбачає реалізацію стратегії ЄС зі зниження викидів парникових газів до 2020 (на 20% від 1990-го), 2030 (на 40% від 1990-го) та 2050 (на 80–95% від 1990-го) років, щоб запобігти негативним наслідкам зміни клімату [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою розроблення концептуальних засад упровадження екоменеджменту в Україні в останні роки займалися такі науковці, як В.О. Аніщенко, Т.Л. Галькевич, Т.О. Мельник, Ю.В. Аксентій. Екологічним основам економіки, її управлінню та ефективному функціонуванню присвячено дослідження провідних вітчизняних учених, серед яких – С.М. Борщук, В.С. Загорський. Впливу екоменеджменту на навколишнє середовище присвячено роботи В.А. Гайченка, В.А. Качалова. Питанням визначення сфери застосування системи екологічного менеджменту, визначення екологічних аспектів, ризиків та можливостей на підприємстві займався Ю. Махонченко.

Метою даної роботи є визначення особливостей упровадження системи екологічного менеджменту на промислових підприємствах (на прикладі підприємства ПрАТ «Полтавський турбомеханічний завод», що належить до машинобудівної галузі економіки).

Результати дослідження.

Ефективне функціонування будь-якого підприємства та зростання його економічного потенціалу багато в чому залежать від наявності надійної системи екологічної безпеки. Одним із найперспективніших напрямів її досягнення та розв'язання екологічних проблем промислового виробництва є екологічний менеджмент, ключовою метою якого є мінімізація негативних впливів діяльності підприємства на навколишнє природне середовище. Формування системи екологічного менеджменту на підприємстві передбачає впровадження природоохоронних і

енергозберігаючих технологій, що робить виробництво екологічно вигідним, екологічно безпечним та соціально необхідним [3].

В Україні спостерігається тенденція, коли підприємства неохоче запроваджують систему екологічного менеджменту та екологічну політику, тому що не вбачають значних переваг від реалізації екологічно орієнтованої стратегії діяльності [4, с. 104]. Своєю чергою, відсутність екологічного менеджменту та екологічного мислення власників підприємств негативно впливає на навколишнє середовище регіону. Так, за офіційними даними екологічного становища регіонів України [5], найнебезпечнішими областями, які забруднені відходами різних типів визнано Дніпропетровську, Запорізьку і Донецьку, а екологічно чистими – Чернівецьку, Закарпатську та Волинську області. Полтавська область знаходиться на 17-му місці з такими показниками за 2014–2015 рр.:

викиди в атмосферу забруднюючих речовин – 55,6 тис. т; частка питної води, що не відповідає стандарту – 0,04%; створення відходів I–III класів – 52,5 тис. т; концентрація нітратів в ґрунті – 5 мг/кг; кількість злویксісних новоутворень на 100 тис. осіб населення – 373;

середня тривалість життя – 71,2 року.

На території області, за офіційними даними 2016 р., найбільш забруднюючими є такі підприємства (табл. 1).

Від діяльності кожного виробничого підприємства залежать рівень екологічної забрудненості регіону, а також якість життя населення та його тривалість. Актуальним є запровадження на підприємствах усіх галузей промисловості екологічного менеджменту (екоменеджменту), що повинен бути частиною загальної системи управління підприємством і включати організаційну структуру, планування, розподіл відповідальності, практичні методи, процедури, процеси та ресурси, необхідні для розроблення, впровадження, реалізації, аналізу та розвитку природоохоронної діяльності підприємства.

Упровадження екологічного менеджменту дає змогу підприємству досягти, систематично контролювати і мінімізувати рівень екологічних впливів своєї господарської діяльності на навколишнє середовище. При цьому досягається позитивний ефект, що проявляється у зниженні екологічних витрат і платежів за забруднення навколишнього середовища, економії сировини, енергії та інших матеріальних ресурсів, а також досягаються важливі нематеріальні вигоди для підприємства [6, с. 50].

Основними цілями екологічного менеджменту можемо визначити такі [7, с. 48]:

- мінімізація негативного впливу на навколишнє середовище;
- використання екологічно чистих ресурсів під час виготовлення продукції;
- зниження витрат на утилізацію відходів;
- економія у використанні енергії та матеріалів;
- підвищення економічної ефективності діяльності підприємств;

Таблиця 1

Найбільші підприємства – забруднювачі навколишнього середовища в Полтавській області

	Обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря
ПАТ «УкрТатНафта»	11,2 тис. т
Полтавський ГЗК	10,9 тис. т
	Обсяг забруднених стічних вод
КП «Миргородводоканал»	0,705 млн. м ³
	Утворено відходів
ТОВ «Агрофірма ім. Довженка»	944,91 тис. т

– формування позитивного іміджу та стійких конкурентних переваг.

Упровадження екологічного менеджменту на підприємстві сприяє [8, с. 61]:

– економії виробничих витрат і ресурсів унаслідок раціоналізації споживання сировинних матеріалів, води, енергії;

– поліпшенню якості продукції;

– поліпшенню відносин з органами державної влади, що проявляється через послаблення адміністративного тиску на підприємство з боку контролюючих державних органів чи доступу до певних видів державної підтримки;

– розширенню ринків збуту продукції і привабливості нових споживачів через виробництво екологічно безпечних товарів та послуг;

– виходу на новий рівень технологічного розвитку та інновацій шляхом технологічного оновлення виробничих процесів та появи інноваційних, якісно нових продуктів.

Як уже було зазначено раніше, сучасний рівень економічного та соціального розвитку країни характеризується тим, що практично вся промисловість країни негативно впливає на стан навколишнього середовища. Нами для дослідження, а також для розроблення практичних рекомендацій щодо впровадження екологічного менеджменту вибрано завод концерну «Укрросметал» ПрАТ «Полтавський турбомеханічний завод».

ПрАТ «Полтавський турбомеханічний завод» – одне з базових підприємств концерну NICMAS, що спеціалізується на випуску вузлів і деталей для ремонту та реконструкції парових турбін, а також компресорного устаткування й продукції ливарного виробництва. Основним напрямом діяльності є виробництво пересувних поршневих і гвинтових повітряних компресорних установок; поршневих повітряних та газових компресорних установок; вузлів і деталей для реконструкції парових турбін вітчизняного й зарубіжного виробництва, запасних частин до парових турбін, робочих лопаток, діафрагм, деталей систем регулювання, кріплень високого тиску; установок компресорних для стискування пари пропанбутана; компресорів для гальмівних систем тепловозів, електровозів, електропоїздів, тролейбусів; маслоочисних установок; агрегатів зварювальних і насосних; лебідок монтажних [9]. Оскільки ПрАТ «Полтавський турбомеханічний завод» належить до машинобудівної галузі, відповідно, джерелами викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря є технологічне обладнання й агрегати, що застосовуються у виробництві заготовок, у ковальсько-

пресових, термічних, гальванічних, механоскладальних, зварювальних, лакофарбових і ливарних цехах (1 т чавуноливарного виробництва виділяє 10–12 кг пилу і 150 кг чадного газу, 1 т сталеливарного виробництва – відповідно 6–8 і 50 кг).

Унаслідок роботи технологічного устаткування в атмосферу надходять аміак, ціаністий водень, металевий та абразивний пил, сірководень, двооксид сірки, оксиди азоту та інші шкідливі речовини. Забруднення навколишнього середовища підприємствами машинобудування відбувається через неочищені стічні води, що скидаються у водоймища й порушують біорівновагу.

Підприємства, що займаються компресорним, холодильним і кисневим машинобудуванням, забруднюють близько 66 м³ стічних вод, а ливарні заводи забруднюють близько 17 м³. Причому у стічні води попадають такі небезпечні речовини, як: оксиди заліза, сірчана та азотна кислоти, хром, цинк, фосфат натрію, триетаноламін, металевий та абразивний пил, ціаніди [11].

Для того щоб дослідити внутрішнє та зовнішнє середовище, вибрано адаптований до впровадження екоменеджменту SWOT-аналіз. SWOT-аналіз є ефективним засобом систематичного вивчення й оцінки потенціалу, який підприємство має у своєму розпорядженні для реалізації його екологічної місії та досягнення відповідних даній місії цілей. Вплив зовнішніх чинників відображає, як підприємство може використовувати свої внутрішні можливості для запровадження екоменеджменту й як воно може протистояти можливим загрозам розвитку підприємства, що виникають ззовні.

SWOT-аналіз ПрАТ «Полтавський турбомеханічний завод» наведений у табл. 2.

Отримані результати SWOT-аналізу довели, що підприємство не має сформованої стратегії для запровадження екоменеджменту, але має змогу використати свої сильні сторони та можливості, щоб поліпшити господарську діяльність та створити новий екоімідж підприємства, а отже, для ПрАТ «Полтавський турбомеханічний завод» є можливим запровадження екоменеджменту. Для цього в першу чергу слід визначити, що являє собою екоменеджмент для підприємства. Нами запропоновано екоменеджмент визначити як систему управління, яка повинна бути спрямована на забезпечення впровадження екологічного менеджменту у загальну систему управління для зменшення рівня забруднення Полтавської області, поліпшення якості продукції та її відповідності всім міжнародним стандартам якості, формування стійких відносин зі

Таблиця 2

**Загальна характеристика зовнішнього та внутрішнього середовища
ПрАТ «Полтавський турбомеханічний завод»**

Сильні сторони	Зовнішні можливості
1. Достатні фінансові ресурси. 2. Досвід у розробленні нових товарів. 3. Добре вивчений ринок, потреби споживачів. 4. Використання екологічних матеріалів. 5. Контроль споживання ресурсів. 6. Гнучка система управління.	1. Модернізація наявного обладнання або закупівля нової енергоефективної техніки. 2. Розширення асортименту. 3. Зростання попиту на продукцію. 4. Екологічні інновації та інвестиції. 5. Формування «екоіміджу». 6. Вихід на нові ринки збуту, у тому числі й закордонні.
Слабкі сторони	Зовнішні загрози
1. Неповне використання виробничих потужностей. 2. Відсутній чіткий екологічний план. 3. Нерозвинений маркетинг. 4. Високий рівень викидів. 5. Застаріле обладнання та технології. 6. Наявність токсичних відходів.	1. Висока вартість обладнання та коливання валютних курсів. 2. Посилення позицій конкурентів. 3. Висока вартість ресурсів (водних, енергетичних тощо). 4. Зміни у законодавстві (зокрема, в оподаткуванні). 5. Відсутність інвестицій.

споживачами і партнерами, а також створення екологічних умов праці для власних робітників (із високим ступенем захисту від шкідливих речовин).

Ми пропонуємо впровадження екологічного менеджменту на ПрАТ «Полтавський турбомеханічний завод» здійснювати у чотири етапи (табл. 3 [6, с. 52]). Необхідність впровадження екологічного менеджменту зумовлена тим, що екологічні показники стають усе більш вагомим чинником конкурентної боротьби; підсилюються економічні й адміністративні санкції за порушення вимог законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища та екологічних стандартів, зміщуються акценти у споживачів продукції [10, с. 242].

Розроблення програми впровадження екоменеджменту повинно передбачати два головні блоки: внутрішню екостратегію та зовнішню екополітику підприємства. Внутрішня екостратегія має включати впровадження стандартів екоменеджменту, формування звітності зі ступеня забрудненості навколишнього середовища, розрахунок обсягів фінансування екологічних інновацій, а також створення безпечних умов праці для робітників (спеціальний одяг, посилена вентиляція приміщень тощо). Екополітика стосується взаємозв'язків із державними установами, громадськими організаціями, а найголовніше – зі споживачами та громадою. Її реалізація передбачає щорічне оприлюднення звітів з екоменеджменту підприємства, проведення екоакцій та очищення прилеглої до заводу території, участь у екоініціативах громади тощо.

На нашу думку, під час впровадження екоменеджменту особливу увагу слід звернути на організацію системи

управління та перепідготовки персоналу. Організація системи управління повинна бути спрямована на створення відповідного відділу або запровадження посади екоменеджера, який відповідатиме за розроблення програми ЕМ, проведення моніторингу її виконання, налагодження зв'язків із громадськістю, органами державної влади, громадськими організаціями, слідкуватиме за змінами у законодавстві та інноваційними зрушеннями в економіці та техніці.

При цьому найголовнішим є формування екологічної свідомості у працівників ПрАТ «Полтавський турбомеханічний завод», а також отримання ними інформації про можливі шляхи і методи зниження негативного впливу на довкілля. Пропонуємо такі напрями формування екологічної свідомості працівників (рис. 1).

Висновки. Отже, запровадження екоменеджменту на підприємствах машинобудівної галузі дає змогу отримувати значні переваги. По-перше, це зниження витрат за рахунок ресурсо- й енергозбереження, утилізації всіх видів відходів, продажу відходів виробництва, зменшення витрат на закупівлю ресурсів за рахунок впровадження енергоефективних технологій, що дасть змогу також зменшити рівень забрудненості навколишнього середовища. По-друге, максимізація доходів за рахунок підвищення ціни на екологічно чисту продукцію, формування стабільних конкурентних переваг, розширення номенклатури та асортименту продукції, залучення нових споживачів. По-третє, формування позитивного іміджу, що вплине на розширення ринків збуту продукції не лише в межах України, а й дасть

Таблиця 3

Етапи впровадження екологічного менеджменту на ПрАТ «Полтавський турбомеханічний завод»

Назва етапу	Опис дій
Підготовчий	<ol style="list-style-type: none"> 1. Прийняття попереднього рішення вищим керівництвом про інтеграцію екологічного менеджменту (ЕМ) у загальну систему управління підприємством. 2. Створення робочої групи екологічного менеджменту та формування організаційної структури ЕМ. 3. Оцінка існуючої ситуації: встановлення відповідності діючої системи управління екологічного вимогам ISO 14001, ISO 14000, ISO 50001, а також оцінка впливу на навколишнє середовище та виконання вимог природоохоронного законодавства, виявлення пріоритетних екологічних аспектів.
Методичний	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розроблення програми (плану) впровадження ЕМ. 2. Розроблення екологічної політики, доведення її до працівників підприємства та всіх стейкхолдерів. 3. Ідентифікація та виявлення пріоритетних екологічних аспектів діяльності. 4. Формування цільових і планових екологічних показників, а також внутрішніх критеріїв ефективності. 5. Розроблення програм природоохоронних заходів. 6. Розроблення стандарту екологічного звіту.
Реалізація	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ефективне використання природних ресурсів, мінімізація викидів вуглекислого газу. 2. Моніторинг екологічних досягнень та здійснення пошуку нових екологічних рішень. 3. Звітування перед громадськістю про екологічні наслідки своєї діяльності. 4. Формування щорічного звіту про вплив на оточуюче середовище. 5. Здійснення екологічного аудиту. 6. Запровадження принципу «зеленого постачання». 7. Застосування інноваційних технологій переробки відходів, використання технології замкнутих циклів. 8. Забезпечення виходу з мінімальних рамок самозабезпечення і внесок власних ресурсів у довгостроковий розвиток внутрішнього і зовнішнього середовища. 9. Реалізація заходів екологічної спрямованості шляхом збереження добре оплачуваних робочих місць, екологічних умов праці та захисту працівників від впливу шкідливих речовин. 10. Навчання та підвищення кваліфікації менеджменту підприємства, а також формування екологічної свідомості у працівників.
Моніторинг та коригування	<ol style="list-style-type: none"> 1. Щомісячно перевіряти відповідність діяльності ПрАТ «Полтавський турбомеханічний завод» екологічним нормам та розробленій екологічній політиці. 2. Постійно проводити оцінку безпеки роботи для працівників підприємства та можливого негативного впливу на їх здоров'я. 3. Аналізувати ступінь реалізації програми впровадження ЕМ та її вплив на екологічну ситуацію в Полтавському регіоні. 4. У разі відхилення від планових показників внесення змін у програму впровадження ЕМ з повним описом чинників, що негативно вплинули на екоменеджмент підприємства.

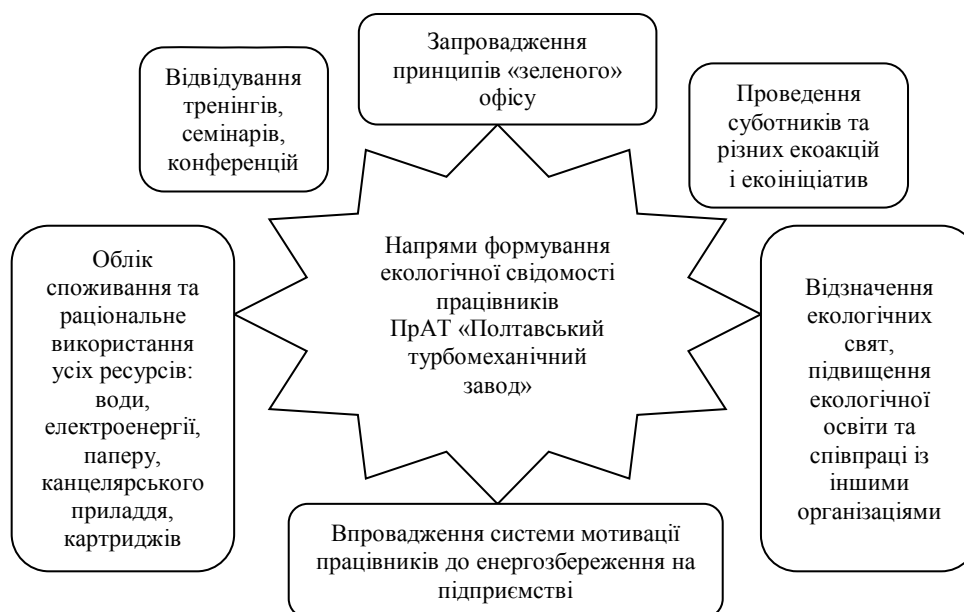

Рис. 1. Напрями формування екологічної свідомості працівників ПрАТ «Полтавський турбомеханічний завод»

змогу поступово виходити на європейські ринки. Впровадження екологічного менеджменту на ПрАТ «Полтавський турбомеханічний завод» може принести такі позитивні результати, як: зменшення виробничих витрат і економія ресурсів унаслідок раціонального споживання сировини, води, енергії, вторинної переробки відходів; поліпшення якості продукції, яка у споживачів буде асоціюватися з відповідністю екологічним стандартам; скорочення викидів шкідливих речовин, що допоможе в подальшому уникнути штрафів і стягнень; підвищення конкурентоспроможності підприємства на вну-

трішньому і зовнішньому ринках, можливість освоєння нових ринків збуту; зростання екологічної обізнаності, яка безпосередньо відображається на поведінці споживачів і формуванні ними попиту на екологічно безпечну продукцію та послуги; здобуття позитивного іміджу підприємством, поліпшення стосунків зі споживачами, партнерами, інвесторами, державними органами і громадськістю; пошук оптимальних з екологічного погляду виробничих рішень, що призводить до технологічного оновлення виробничих процесів, а також до появи інноваційних продуктів.

Список використаних джерел:

1. Дідович І.І., Коваль Л.А., Матвеева М.П. Екологічно орієнтований менеджмент інвестицій. *Екологізація економіки як інструмент сталого розвитку в умовах конкурентного середовища*. 2005. № 15. С. 190–196.
2. Контроль над викидами в Україні. URL : <https://ecoaction.org.ua/kontrol-za-vykydamy-v-ukraini.html>.
3. Радінович Н.О., Замула І.В. Вплив результатів екологічного менеджменту на фінансовий стан підприємства. *XIII Всеукраїнська наукова online-конференція студентів, магістрів та аспірантів з міжнародною участю «Сучасні проблеми екології»*. 2017. URL : <http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/6407>.
4. Білявська Ю.В. Екологічний менеджмент підприємства. *Економіка України*. 2016. № 4. С. 104–111.
5. Екологічний рейтинг областей України. URL : <https://focus.ua/ratings/362575/>.
6. Шерстюк Р.П., Малюта Л.Я., Мельник Л.М. Курс лекцій із дисципліни «Екологічне управління та безпека бізнесу». Тернопіль, 2017. URL : <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/20649>.
7. Дем'яненко К.А. Сутність та складові системи екологічного менеджменту. *Європейські перспективи*. 2015. Вип. 6. С. 47–52. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2015_6_9.
8. Ліпич Л.Г., Глубицька Т.В. Впровадження екологічного менеджменту на підприємствах хімічного комплексу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2013. № 769. С. 59–64.
9. Офіційний сайт ПрАТ «Полтавський турбомеханічний завод». URL : <http://old.ptmz.com.ua>.
10. Стасюк І.В., Декалюк О.В. Впровадження екологічного менеджменту та аудиту для забезпечення екологічної безпеки підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 2. Т. 1. С. 235–242.
11. Екологія: Машинобудування. URL : http://childflora.org.ua/?page_id=27.

ВНЕДРЕНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ МАШИНОСТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ

Аннотация. В статье проведено исследование экологической ситуации в Полтавском регионе. Охарактеризована сущность экологического менеджмента, а также доказана необходимость его внедрения в деятельность предприятий машиностроительной отрасли. Предложены ключевые направления внедрения экологического менеджмента на АО «Полтавский турбомеханический завод» на основе международных стандартов, а также проведенного SWOT-анализа. Доказано, что при внедрении экоменеджмента в первую очередь особое внимание следует обратить на организацию системы управления и переподготовки персонала. Организация системы управления должна быть направлена на создание соответствующего отдела или введения должности экоменеджера, который будет отвечать за разработку программы экологического менеджмента, проведение мониторинга ее выполнения, налаживание связей с общественностью, органами государственной власти, общественными организациями, а также будет следить за изменениями в законодательстве и инновационными сдвигами в экономике и технике. При этом главным является формирование экологического сознания у работников АО «Полтавский турбомеханический завод», а также получение ими информации о возможных путях и методах снижения воздействия на окружающую среду.

Ключевые слова: менеджмент, экологический менеджмент, экологическое сознание, промышленное предприятие, экологические проблемы.

IMPLEMENTATION OF ECO-MANAGEMENT AT MACHINE-BUILDING INDUSTRY ENTERPRISES

Summary. In the article ecological situation in the Poltava region was analyzed. Authors identify the essence of ecological management, as well as prove necessity of its introduction into the activity of machine-building industry enterprises. In article were proposed key directions of ecological management implementation at PJSC “Poltava turbomechanical plant” on the basis of international standards. Authors carried out SWOT analysis that showed neediness of implementation of eco-management. Such analyse helped to define strong sides of the enterprise as well as opportunities of internal and external environment that can be base of eco-management implementation. Authors propose to define eco-management as a part of management system, which should be aimed at ensuring implementation of ecological management in the general management system in order to reduce the level of pollution in the Poltava region, improve quality of products and its compliance with all international quality standards, formation of stable relations with consumers and partners, as well as creation of ecological conditions for their own workers (with a high degree of protection against harmful substances). It was proved that during implementation of eco-management, first of all, special attention should be paid to the organization of management system and retraining of personnel. Organization of management system should be aimed at the creation of a special department or creation of new job position of the Eco manager who will be responsible for the development of the environmental management program, monitoring its implementation, establishing public relations, public authorities, public organizations, and will follow changes in legislation and innovation in the economy and technology. At the same time, authors described that the most important thing is formation of ecological consciousness among the employees of PJSC “Poltava turbomechanical plant”, as well as received by them information about possible ways and methods of reducing the impact on the environment.

Key words: management, ecological management, ecological consciousness, industrial enterprise, ecological problems.